

UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ
„ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE”

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 347.44:368(043.2)

TUDOSE, MARICICA

CONTRACTUL DE ASIGURARE DE VIAȚĂ

SPECIALITATEA ȘTIINȚIFICĂ: DREPT CIVIL

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale, ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova

Conducător de doctorat:

BÎTCĂ ION, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. MIHALACHE IURIE, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”B. P. Hașdeu”, Cahul;
2. DANDARA Liliana, doctor în drept, conferențiar universitar, UCCM, Chișinău.

Componența Comisiei de Susținere Publică:

Președinte - BĂIEȘU AUREL, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USEM;
Conducător de doctorat – BÎTCĂ ION, doctor în drept, conferențiar universitar, USEM;
MIHALACHE IURIE, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”B. P. Hașdeu”, Cahul;
DANDARA LILIANA, doctor în drept, conferențiar universitar, UCCM, Chișinău;
PUȘCĂ ANDY-CORNELIU, doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Internațională Danubius, Galați, România.

Susținerea va avea loc la data de 15.12.2025, ora 14.00 în ședința Comisiei de Susținere Publică din cadrul Școlii Doctorale ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova, adresa: Mun. Chișinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1, sala 200 A.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Studii Europene din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<https://anacec.md/ro/technical-staff/evaluations>).

Rezumatul a fost expediat la _13.11.2025_

Președintele Comisiei de Susținere Publică

BĂIEȘU AUREL, doctor habilitat în drept, profesor universitar,

Conducător de doctorat,

BÎTCĂ ION, doctor în drept, conferențiar universitar,

Autor

TUĐOĐE MARICICA

© Tudose Maricica, 2025

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	24
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	30
ADNOTARE	32

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Asigurările de viață reprezintă un domeniu cu o semnificație socială, economică și juridică aparte, prin impactul direct pe care îl au asupra vieții indivizilor, a familiilor acestora și, indirect, asupra stabilității sistemelor financiare. Într-o societate modernă, preocuparea pentru protecția vieții și a integrității persoanei s-a cristalizat nu doar prin politici publice, ci și prin mijloace juridice specifice, dintre care contractul de asigurare de viață ocupă un loc central.

Actualitatea și importanța temei abordate constă în abordarea comparativă a regimului juridic al contractului de asigurare de viață în România și Republica Moldova, o temă care, deși importantă în practică, este relativ puțin tratată în literatura de specialitate.

Scopul lucrării și obiectivele cercetării. Scopul lucrării constă în analiza regimului juridic al contractului de asigurare de viață, printr-o abordare comparativă în două spații juridice distincte, dar apropiate din punct de vedere cultural, lingvistic și istoric: România și Republica Moldova. Lucrarea își propune să evidențieze asemănările și diferențele existente între cele două sisteme, să identifice eventualele lacune legislative și să ofere soluții de interpretare și aplicare în practică.

Pentru îndeplinirea scopului mai sus menționat, s-au conturat următoarele obiective ale cercetării:

- Investigarea evoluției istorice a asigurărilor de viață în România și în Republica Moldova, pentru a înțelege fundamentele și influențele asupra reglementărilor actuale;
- Clarificarea noțiunii și a naturii juridice a contractului de asigurare de viață, cu evidențierea particularităților față de alte tipuri de contracte;
- Clasificarea tipurilor de asigurări și delimitarea asigurărilor de viață de celelalte forme de asigurări;
- Analiza cerințelor de formă și conținut ale contractului, inclusiv aspectele legate de validitate, protecția consumatorului și rolul supravegherii financiare;
- Compararea reglementărilor din România și Republica Moldova, pentru a identifica bune practici și eventuale neconcordanțe sau direcții de armonizare.

Metodologia utilizată în cadrul acestei lucrări este una mixtă, cu predominanță juridico-comparativă. În mod concret, metodele utilizate sunt:

- a. metoda analizei doctrinare – folosită pentru studierea literaturii de specialitate din domeniul dreptului civil și al dreptului asigurărilor, atât în România, cât și în Republica Moldova (au fost analizate opinii doctrinare relevante, monografii, articole științifice și lucrări de specialitate pentru a putea înțelege modul în care contractul de asigurare de viață este definit, interpretat și aplicat în cele două sisteme juridice);
- b. metoda comparativă - metoda centrală a cercetării utilizată pentru a identifica diferențele și asemănările dintre reglementările legale, conceptele doctrinare și soluțiile jurisprudențiale din România și Republica Moldova;
- c. metoda interpretării juridice – folosită pentru analiza dispozițiilor legale relevante din C. civ. român[4], C. civ. mld.[3] și din legislația specifică domeniului asigurărilor (ex. Legea nr. 237/2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare în România[10], Legea asigurărilor din Republica Moldova[12]);
- d. metoda istorico-juridică – utilizată în primul capitol pentru a reconstitui evoluția reglementărilor privind asigurările de viață în cele două state, pe fondul influențelor externe (franceze, sovietice, europene) și al transformărilor politico-juridice din ultimele decenii;
- e. metoda observației indirecte a practicii – lucrarea face referire la aspecte de practică judiciară și la date statistice din rapoarte ale autorităților de supraveghere financiară sau ale societăților de asigurări.

Prin utilizarea acestor metode, lucrarea urmărește nu doar să descrie reglementările existente, ci și să le interpreteze critic, să identifice eventualele probleme și să propună soluții de ordin legislativ sau practic.

Pentru redactarea lucrării, au fost consultate și analizate următoarele categorii surse:

1. Legislația în vigoare, națională și europeană, inclusiv C. civ. (Legea nr. 287/2009)[4], C. civ. mld (adoptat prin Legea nr. 1107/2002 și modificările ulterioare)[3], Legea nr. 237/2015 privind supravegherea activității de asigurare în România[10], Legea principală care reglementează activitatea de asigurare în Republica Moldova adică Legea nr. 92 din 07.04.2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare[12], care a înlocuit prevederile Legii nr. 407/2006 – abrogată[11];
2. Directive europene relevante în domeniul asigurărilor de viață;

3. Doctrină juridică românească și moldovenească, tratate, monografii, articole de specialitate din reviste academice, inclusiv surse din spațiul european, pentru înțelegerea influențelor de drept comparat;
4. Decizii și hotărâri judecătorești, acolo unde au fost disponibile, provenind din jurisprudența instanțelor din România și Republica Moldova, precum și decizii relevante ale Curții de Justiție a Uniunii Europene;
5. Rapoarte ale instituțiilor de supraveghere financiară, cum ar fi Autoritatea de Supraveghere Financiară (ASF) din România și Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) din Republica Moldova, privind evoluția pieței de asigurări și statistici relevante;
6. Surse oficiale și baze de date online, precum portalurile legislativelor naționale, jurisprudența publică și date ale Eurostat, EIOPA (Autoritatea Europeană pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale), OECD sau Băncii Mondiale.

Astfel, prin utilizarea acestor surse, cercetarea capătă o dimensiune riguroasă și echilibrată, sprijinind atât analiza teoretică, cât și argumentația practică.

Originalitatea tezei rezidă în:

- combinarea analizei teoretice cu observații din practică, prin care sunt evidențiate disfuncționalități sau dificultăți de aplicare a reglementărilor legale;
- propunerea unor posibile direcții de uniformizare sau îmbunătățire a regimului juridic al contractului de asigurare de viață, atât din perspectiva legislativă, cât și din cea a interpretării judiciare;
- utilizarea unei metodologii comparativ-juridice aplicate, care scoate în evidență aspecte mai puțin explorate în cercetările anterioare;
- formularea unor concluzii și recomandări pertinente privind aplicarea practică a normelor în vigoare și protecția juridică a părților implicate în contractul de asigurare.

Valoarea practică a lucrării este determinată de oferirea de soluții juridice și interpretative pentru diverse probleme legate de acest tip de contract. Prin aceasta, se dorește nu doar o contribuție la literatura de specialitate, ci și un sprijin real pentru profesioniștii din domeniu, fie că sunt juriști, consilieri financiari sau funcționari publici implicați în reglementarea și supravegherea pieței de asigurări.

Această lucrare poate servi ca ghid practic pentru profesioniștii din domeniul asigurărilor, dar poate fi considerată și un important instrument didactic și metodologic pentru studenți sau cercetători interesați de dreptul contractelor și dreptul asigurărilor.

Printre *rezultatele* relevante obținute în urma cercetării menționăm: delimitarea clară a particularităților juridice ale contractului de asigurare de viață față de alte forme contractuale, evidențiind caracterul său specific, evidențierea rolului tot mai important al clauzelor contractuale și a riscului de dezechilibru contractual în defavoarea asiguratului, ceea ce ridică problema unei mai bune protecții juridice a consumatorului și formularea unor recomandări de ordin normativ și interpretativ, menite să clarifice unele necorelări legislative sau ambiguități în aplicarea contractului în caz de deces al asiguratului.

Aceste rezultate pot fi valorificate în elaborarea unor ghiduri practice sau standarde contractuale de bună practică, aplicabile societăților de asigurări, dar și beneficiarilor, în procesul de perfecționare a legislației din Republica Moldova, prin preluarea unor modele funcționale din dreptul românesc sau european și în cadrul programelor de formare profesională pentru juriști, notari, consultanți financiari sau specialiști în domeniul asigurărilor.

CONȚINUTUL TEZEI

Pentru a trata în mod sistematic această temă, lucrarea este structurată în patru capitole principale, fiecare abordând o componentă esențială a regimului juridic al contractului de asigurare de viață.

Atât în România, cât și în Republica Moldova, contractul de asigurare este reglementat prin intermediul Codului civil (completat de legi speciale în materie) și definesc părțile similare ale acestuia în mod similar. Așadar, părțile contractante propriu-zise sunt reprezentate de către asigurător și asigurat (cel ce contractează asigurarea). Cu toate acestea, în raportul de asigurare sunt incluse și alte persoane, cel mai adesea beneficiarii desemnați ai poliței.

În cadrul **Introducerii** sunt aduse în discuție semnificația socială, economică și juridică a asigurărilor de viață, precum și rolul lor în protecția persoanei și în stabilitatea sistemelor financiare. În România, cadrul legislativ este consolidat și armonizat cu standardele europene, iar în Republica Moldova acesta se află într-un proces de modernizare și adaptare. În acest context, scopul lucrării este analiza regimului juridic al contractului de asigurare de viață, printr-o abordare comparativă între România și Republica Moldova.

Scopul principal constă în identificarea particularităților juridice și a diferențelor de reglementare, pentru a propune soluții de uniformizare și consolidare legislativă.

Obiectivele urmărite vizează delimitarea trăsăturilor definitorii ale contractului de asigurare de viață, clasificarea și analiza tipologiilor juridice, precum și evaluarea cadrului normativ și instituțional aplicabil în cele două state. Totodată, lucrarea pune accent pe aspectele legate de formă și conținut, validitate și efecte juridice, cu relevanță deosebită în cazul decesului persoanei asigurate.

Ipoteza cercetării pornește de la constatarea că, în ciuda apropierii culturale și lingvistice, nivelul de maturitate normativă și aplicarea practică diferă semnificativ între cele două sisteme, ceea ce influențează eficiența protecției juridice oferite asiguraților și beneficiarilor.

Problema științifică soluționată se referă la absența unei abordări unitare și critice asupra contractului de asigurare de viață în cele două spații juridice, aspect care îngreunează aplicarea coerentă a normelor și protecția părților.

Primul capitol, intitulat „Considerații privind istoricul asigurărilor de viață în dreptul românesc și al Republicii Moldova”, are un caracter introductiv. Acesta

analizează originile asigurărilor de viață, pornind de la primele forme de organizare, până la dezvoltările moderne. Analiza istorică reprezintă un punct de plecare indispensabil pentru înțelegerea prezentului, întrucât relevă etapele de transformare prin care a trecut instituția asigurării de viață și modul în care aceasta a fost influențată de contextul socio-economic, de tradițiile juridice și de nevoile practice ale societății.

Analiza privind istoricul și cadrul legislativ al asigurărilor de viață în România și Republica Moldova evidențiază un parcurs complex, influențat de factori istorici, economici și juridici, dar și de necesitatea alinierii la standardele internaționale.

În ceea ce privește evoluția asigurărilor de viață în România, se remarcă faptul că primele forme instituționalizate au apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu înființarea societății „Dacia” (1871), urmată de „România” (1873) și „Dacia-România” (1881). Până la naționalizarea din 1948, piața românească a cunoscut o dezvoltare notabilă, cu participarea atât a capitalului autohton, cât și a celui străin. Perioada monopolului de stat (1949–1990), exercitat prin ADAS, a reprezentat însă o etapă de stagnare și uniformizare, fiind limitate atât produsele, cât și gradul de adaptabilitate la cerințele consumatorilor. Relansarea pieței s-a produs după 1990, prin privatizare și liberalizare, ceea ce a permis accesul grupurilor multinaționale și diversificarea portofoliului de produse.

În Republica Moldova, asigurările de viață au cunoscut o evoluție diferită, puternic marcată de contextul istoric sovietic. După proclamarea independenței, reglementarea domeniului a început prin Legea nr. 407/2006[11], înlocuită ulterior de Legea nr. 92/2022[12], care aliniază piața moldovenească la principiile europene, în special în ceea ce privește cerințele de capital, transparența și protecția consumatorilor. Contractul de asigurare de viață rămâne reglementat și în Codul civil, iar elementele sale esențiale coincid, în mare parte, cu cele din dreptul românesc. Totuși, particularitatea Moldovei constă în menținerea unui dublu cadru normativ – Cod civil și legislație specială, – ceea ce reclamă o atenție sporită în interpretarea și aplicarea normelor.

Din perspectivă internațională, contractele de asigurare de viață au fost reglementate și armonizate prin directive europene și prin standarde recunoscute la nivel global, accentul fiind pus pe protecția consumatorului și pe transparența clauzelor contractuale. Atât România, ca stat membru UE, cât și Republica Moldova, ca stat aflat în proces de armonizare legislativă, și-au ajustat legislația pentru a răspunde cerințelor pieței internaționale și pentru a asigura o concurență loială și o protecție reală a asiguraților.

În ceea ce privește cadrul legislativ privind activitatea de subscriere și distribuție a asigurărilor de viață, se constată că ambele sisteme juridice au trecut de la reglementări fragmentare la un cadru consolidat. România a integrat normele esențiale în Codul civil, completat de legislația secundară și de transpunerea directivelor europene (IDD – Insurance Distribution Directive[6]). Republica Moldova, prin Legea nr. 92/2022[12], a consolidat regulile de autorizare, subscriere și distribuție, punând accent pe obligația de informare a clientului și pe prevenirea practicilor abuzive.

Totodată, analiza riscurilor și vulnerabilităților pieței asigurărilor de viață relevă existența unor provocări comune: gradul redus de penetrare a asigurărilor în raport cu populația, nivelul scăzut de educație financiară, neîncrederea consumatorilor față de instituțiile financiare, dar și presiunile generate de instabilitatea economică și de evenimente externe (crize financiare, pandemii, conflicte regionale). Aceste riscuri reclamă un echilibru între libertatea contractuală și intervenția legislativă, menită să protejeze partea vulnerabilă a raportului de asigurare – asiguratul.

În ansamblu, se poate conchide că asigurările de viață reprezintă un domeniu în continuă evoluție, aflat la intersecția dintre necesitatea de securitate financiară individuală și interesul general de stabilitate economică. Atât România, cât și Republica Moldova au făcut pași importanți în direcția modernizării cadrului normativ, însă rămân provocări semnificative, mai ales în ceea ce privește dezvoltarea pieței interne și consolidarea încrederii publicului. Tendința comună, vizibilă și la nivel internațional, este aceea de a pune accent pe transparență, pe protecția consumatorului și pe integrarea mecanismelor de supraveghere eficientă, ceea ce confirmă rolul esențial al asigurărilor de viață în arhitectura financiară modernă.

Cel de-al doilea capitol („Contractul de asigurare. Noțiuni, clasificare”), este dedicat unei prezentări doctrinare și juridice a noțiunii de contract de asigurare, cu accent pe particularitățile contractului de asigurare de viață. Sunt analizate elementele definitorii ale acestui tip de contract, cum ar fi caracterul aleatoriu, bilateral și oneros. Se compară conceptele regăsite în legislația română și moldovenească, oferind o viziune integrată asupra clasificărilor juridice relevante.

Contractul de asigurare de viață, reglementat de Codul civil și dezvoltat în practica și doctrina de specialitate, reprezintă unul dintre cele mai complexe instrumente juridice și economice utilizate pentru protecția persoanelor împotriva unor riscuri majore ce pot afecta viața, sănătatea și stabilitatea financiară a acestora. Prin natura sa, acest contract îmbină dimensiunea juridică – exprimată prin trăsături specifice și reglementări detaliate

– cu funcția sa socială și economică, reflectată în diversitatea formelor și în adaptabilitatea clauzelor la nevoile asiguraților.

Analiza trăsăturilor juridice relevă că acest tip de contract se caracterizează prin consensualitate, sinalagmaticitate, unicitate, executare succesivă, onerozitate, caracter aleatoriu și, în mod uzual, caracter de adeziune. Aceste trăsături determină mecanismul juridic și modul de derulare a raportului contractual: contractul ia naștere prin acordul de voință, dă naștere la obligații reciproce, se execută pe o perioadă determinată, presupune avantaje patrimoniale pentru ambele părți și implică asumarea unui risc legat de producerea unui eveniment viitor și incert. Caracterul de adeziune evidențiază poziția preponderentă a asiguratorului în redactarea clauzelor, ceea ce impune necesitatea respectării cerințelor de transparență și echitate stabilite de legislația națională și europeană.

O atenție specială este acordată clauzelor suplimentare, care extind sfera protecției și conferă flexibilitate contractului. Acestea pot acoperi riscuri suplimentare (invaliditate, deces din accident), pot proteja capitalul împotriva inflației sau pot permite adaptarea valorii asigurate pe parcursul derulării contractului. Relevanța lor este amplificată în contextul reglementărilor europene privind protecția consumatorului, care impun formularea clară și inteligibilă a clauzelor, precum și evaluarea echilibrului contractual.

Clasificarea contractelor de asigurare de viață evidențiază două mari categorii:

1. Asigurări de viață la termen, care acoperă exclusiv riscul de deces pe o perioadă determinată, cu subtipuri variate (pe termen limitat, nelimitat, mixte, pentru studii, pentru zestre, pentru ipotecă, de rentă etc.). Acestea se concentrează pe protecția beneficiarilor și, în unele cazuri, pe acumularea de capital.

2. Asigurări de viață cu economisire, care combină protecția cu o componentă investițională sau de economisire, fie în formă tradițională, fie în format unit-linked. În aceste din urmă cazuri, riscul investițional poate fi transferat integral contractantului, ceea ce oferă oportunități de câștig, dar implică și un grad mai ridicat de incertitudine.

Comparația cu contractul de depozit bancar subliniază diferențele esențiale între cele două forme de plasament: în timp ce depozitul bancar are caracter fix și sigur, dar nu oferă protecție împotriva riscurilor personale, asigurarea de viață implică asumarea unui risc, dar poate produce beneficii substanțiale chiar și în cazul producerii evenimentului asigurat la scurt timp după încheierea contractului. Această dublă dimensiune – de protecție și, în anumite cazuri, de investiție – conferă contractului de asigurare de viață

un avantaj competitiv în raport cu alte produse financiare, mai ales pentru persoanele interesate de siguranța financiară a familiei și de planificarea pe termen lung.

Dacă pe piața internațională a asigurărilor existau la început doar trei mari clase de produse (asigurări de viață pe termen limitat, nelimitat mixte) sau combinații ale lor, în ziua de astăzi clientul poate alege între sute de produse. Inovațiile în domeniul asigurărilor de viață au fost și continuă să fie cauzate de circumstanțe economice, sociale și legale.

Așadar, în ansamblu, contractul de asigurare de viață se remarcă prin flexibilitate, diversitate și capacitatea de a răspunde unor nevoi individuale variate, de la protecția pură împotriva riscului de deces până la acumularea de capital sau generarea unei surse stabile de venit în perioada de pensionare. Totodată, el implică o responsabilitate sporită atât pentru asigurător – de a formula clauze clare și de a respecta standardele de protecție a consumatorului –, cât și pentru asigurat – de a înțelege pe deplin mecanismul și implicațiile contractului, pentru a lua decizii informate și avantajoase.

În **capitolul trei**, sunt abordate cerințele legale și practice privind forma contractului de asigurare de viață. Așadar, în prima parte a acestui capitol sunt analizate părțile contractului de asigurare de viață, fiind evidențiați asigurătorul, asiguratul, dar și beneficiarul. Tot în cadrul acestuia regăsim condițiile contractului (cu accent pe cerințele de validitate, particularitățile consimțământului, dar și importanța bunei-credinței), dar și o analiză amplă a conținutului pe care trebuie să îl aibă un contract de asigurare de viață (sunt detaliate elementele esențiale și accesoriile sale: obiectul asigurării, suma asigurată, prima de asigurare, durata, precum și clauzele privind drepturile și obligațiile părților, limitările și excluderile, clauza beneficiarului și alte clauze specifice). De asemenea, este tratată problematica încetării contractului, cu prezentarea situațiilor particulare în care raportul juridic se stinge, fie prin ajungere la termen, fie prin alte cauze prevăzute de lege sau de voința părților, capitolul încheindu-se cu secțiunea de concluzii aferentă.

Prin conținut al contractului de asigurare se înțelege ansamblul clauzelor și elementelor obligatorii pe care un astfel de contract trebuie să le cuprindă, potrivit legii și practicii, precum și drepturile și obligațiile principale ale părților. Atât legislația română, cât și cea moldovenească prevăd explicit care sunt aceste elemente esențiale.

Contractul de asigurare de viață se încheie între **asigurător** (societate de asigurare autorizată) și **contractantul** asigurării (persoana care încheie contractul și se obligă să plătească prima de asigurare). Contractantul poate fi chiar persoana a cărei viață este asigurată sau poate încheia asigurarea pentru viața unei alte persoane (cu acordul acelei persoane). În terminologia uzuală, dacă persoana asigurată coincide cu contractantul, se

folosește adesea simplu termenul asigurat pentru a desemna această parte. Este important de menționat că în cazul asigurărilor de viață intervin adesea terți beneficiari desemnați, care vor fi îndreptățiți să primească indemnizația la decesul asiguratului.

Părțile contractante (asigurătorul și asiguratul/contractant) trebuie identificate nominal în contract. În Republica Moldova, în Legea nr. 92/2023 este stipulat faptul că în contract trebuie menționate numele/denumirea părților contractante și toate datele lor de identificare.

Similar, practicile din România impun ca polița sau condițiile de asigurare să nominalizeze clar asigurătorul (inclusiv codul de autorizare ASF) și asiguratul/contractantul (cu date personale sau de înregistrare).

Obiectul asigurării sau riscul asigurat al unui contract de asigurare de viață îl constituie riscul legat de viața și integritatea persoanei asigurate. Mai precis, riscul asigurat este evenimentul viitor și incert legat de persoana asigurată, constând în:

- decesul acesteia;
- supraviețuirea până la un termen (în cazul asigurărilor de viață mixte sau de supraviețuire);
- invaliditate;
- îmbolnăvire gravă;
- accidente.

În contract trebuie menționat clar care este riscul acoperit și în ce condiții se consideră produs evenimentul asigurat.

În asigurarea de viață clasică, riscul principal este decesul asiguratului din orice cauză. Există și variante de asigurare ce pot combina riscul de deces cu cel de supraviețuire (polițe mixte de viață), sau pot acoperi riscuri suplimentare (de exemplu, deces din accident, invaliditate, boli grave) prin clauze adiționale.

Atât Codul civil român cât și cel moldovenesc cer ca evenimentul asigurat să fie un eveniment incert.

Suma asigurată reprezintă valoarea monetară pe care asigurătorul se obligă s-o plătească în cazul producerii riscului asigurat.

Aceasta reprezintă un element esențial al contractului, fiind stabilită prin acordul părților la încheierea contractului și înscrisă în polița de asigurare.

Atât în România, cât și în R. Moldova, suma asigurată se fixează convențional, fără legătură cu un eventual prejudiciu (comparativ cu cazul asigurărilor de daune). Ea

poate fi o sumă fixă sau poate fi rezultatul unor acumulări/investiții (în situația polițelor de viață cu componentă de economisire sau unit-linked, valoarea prestației poate depinde de randamentul fondurilor de investiție sau de participarea la profit a asigurătorului).

În contract trebuie să fie menționată clar suma asigurată pentru fiecare risc acoperit.

De asemenea, tot în cazul asigurărilor ce conțin și componenta de investiție, contractul poate prevedea valori de răscumpărare sau sume asigurate reduse în cazul rezilierii anticipate sau neplății primelor.

Spre exemplu, conform legii, dacă asigurarea are valoare de economisire, contractantul poate înceta plata primelor după o perioadă minimă și poate opta fie pentru plata valorii de răscumpărare (încheierea anticipată a contractului), fie pentru transformarea poliței într-o asigurare plătită integral la o sumă asigurată redusă, fără prime viitoare.

Prima de asigurare reprezintă prețul asigurării, obligația principală a contractantului.

În contract se precizează cuantumul primei și modalitatea de plată (plată unică sau prime periodice – lunare, trimestriale, anuale etc.).

Atât legislația română cât și cea moldovenească cer menționarea exactă a primei sau a bazei de calcul a acesteia, precum și scadențele de plată.

Neplata primei poate conduce la rezoluțiunea sau suspendarea contractului, conform clauzelor contractuale.

Este important de menționat faptul că prima de asigurare se stabilește pe baza evaluării riscului (element actuarial). Factorii care influențează cuantumul primei sunt: vârsta asiguratului, starea de sănătate, suma asigurată și durata contractului.

Contractul de asigurare de viață are în general o **durată** determinată, stabilită prin poliță. Durata poate varia considerabil (de la câțiva ani până la zeci de ani sau chiar asigurări pe toată durata vieții la care termenul este legat de decesul persoanei asigurate).

În poliță este specificată data la care intră în vigoare asigurarea. Aceasta poate fi diferită față de data la care este semnată.

De asemenea, este menționată și data de expirare a contractului.

Atât legislația din România, cât și cea din Republica Moldova impun ca perioada de acoperire să fie clar precizată în contract. Din punct de vedere teritorial, asigurarea de viață are de regulă acoperire nelimitată geografic (acoperă decesul oriunde s-ar produce

în lume, exceptând situații expres excluse, precum zone de război neacoperite dacă nu s-a convenit altfel).

În contract trebuie să se menționeze în mod obligatoriu:

- obligațiile asigurătorului (plata indemnizației de asigurare la producerea evenimentului, eventuala plata a valorii de răscumpărare la reziliere, etc.);
- obligațiile asiguratului (plata primelor, obligația de informare corectă a asigurătorului asupra împrejurărilor esențiale pentru risc, obligația de a anunța producerea evenimentului asigurat, etc.).

În ambele țări, legea impune un standard de bună-credință sporită în executarea contractului de asigurare. Asiguratul are obligația de declarare a stării de risc – la încheierea contractului, el trebuie să răspundă complet și sincer la întrebările asigurătorului cu privire la starea sănătății, ocupație, sporturi practicate, antecedente, etc.

Pe de altă parte, asigurătorul are obligația de a furniza informații complete contractantului, atât înainte de încheiere cât și pe parcursul derulării contractului.

Un element de conținut îl reprezintă **excluderile de la acoperire**, adică situațiile în care asigurătorul nu datorează indemnizația.

Atât în legislația română, cât și în cea moldovenească, cea mai importantă clauză de excludere legală este legată de sinucidere. Pentru a preveni abuzul (încheierea unei asigurări cu intenția premeditată de a provoca plata prin sinucidere), legea prevede o perioadă de carență.

În România, art. 2233 C. civ., stipulează că „Asigurătorul nu datorează indemnizația dacă riscul asigurat a fost produs prin sinuciderea asiguratului în termen de 2 ani de la încheierea contractului”[4]. Astfel, după ce trec cei doi ani de la încheiere, riscul de sinucidere devine acoperit.

În Republica Moldova, Codul civil a preluat și detaliat această excludere: asigurătorul este liberat de răspundere dacă persoana asigurată se sinucide în interiorul a 2 ani de la încheierea contractului sau de la ultima majorare a sumei asigurate[3]. Mai mult, legea moldovenească prevede expres excepții: asigurătorul totuși va plăti indemnizația dacă se dovedește dincolo de orice îndoială rezonabilă că, la momentul încheierii contractului, asiguratul nu intenționa să se sinucidă, ori dacă asiguratul, la momentul actului, nu era în capacitate psihică de a-și exprima liber voința (decă a acționat fără discernământ)[3]. Aceste nuanțe arată o preocupare sporită a legiuitorului din Republica Moldova pentru protejarea asiguraților, obligând asigurătorul ca, în caz de

sinucidere în primii 2 ani, să plătească totuși valoarea de răscumpărare acumulată pe poliță (dacă este o asigurare cu acumulare).

În România, de regulă condițiile asigurătorilor includ plata valorii de răscumpărare la sinucidere (dacă e o poliță cu economisire), deși legea nu impune explicit acest lucru – este o practică inspirată și ea din directivele europene și existentă acum și legal în Moldova.

O altă clauză de exclude întâlnită frecvent face referire la decesul cauzat prin act intenționat al beneficiarului sau asiguratului (omicid). Este un principiu general de ordine publică (*Nemo auditur propriam turpitudinem allegans*) că nimeni nu poate beneficia de pe urma propriilor acte ilicite. Atât legea română, cât și cea moldovenească prevăd că dacă beneficiarul desemnat l-a omorât cu intenție pe asigurat, atunci asigurătorul nu îi va plăti acelui beneficiar indemnizația.

Printre excluseri mai întâlnim:

- decesul survenit ca urmare a comiterii de către asigurat a unei fapte penale grave (de exemplu, dacă asiguratul moare în timp ce comite o infracțiune);
- decesul cauzat de participarea activă a asiguratului la război sau acte de terorism.

Excluserile standard sunt menționate în condițiile generale și trebuie aduse la cunoștința persoanei ce dorește a fi asigurat înainte de încheierea contractului (o cerință de transparență).

Un element specific asigurării de viață este posibilitatea desemnării unui **beneficiar al indemnizației de asigurare**. Acesta reprezintă persoana (fie ea fizică sau juridică) indicată în contract care va primi suma asigurată în cazul decesului asiguratului.

Asiguratul are dreptul de a desemna unul sau mai mulți beneficiari. Această desemnare poate fi realizată atât la încheierea contractului, cât și pe parcursul acestuia prin notificarea asigurătorului.

Atât în România, cât și în Moldova, beneficiarul poate fi schimbat sau revocat oricând până la producerea evenimentului asigurat, cu excepția cazului când s-a acceptat prin contract un beneficiar irrevocabil (instituție mai rar folosită la noi, dar posibilă prin clauze speciale).

În cazul în care există mai mulți beneficiari, în lipsa altor indicații, aceștia vor împărți egal indemnizația, dar asigurătorul are posibilitatea de a stabili cote diferite.

Contractul de asigurare de viață mai poate conține:

- clauze privind participarea la profit (la asigurările cu acumulare, asiguratul poate primi dividende din profitul asigurătorului, dacă acest lucru este prevăzut în contract);
- clauze privind rezilierea și perioada de grație (ex.: contractul încetează dacă primele nu sunt plătite în 30 de zile de la scadență, cu notificare);
- clauza de redevenire în vigoare (reînnoire) – posibilitatea repunerii în vigoare a poliței într-un anumit termen după neplată, contra achitării primelor restante;
- clauze de împrumut (unele contracte permit contractantului să ia împrumuturi garantate cu valoarea de răscumpărare);

Deși există mici diferențe terminologice și de reglementare, structura contractului de asigurare de viață este similară în România și Republica Moldova, urmare și a alinierii la standarde internaționale. În ambele țări, contractul este materializat printr-un set de documente furnizate persoanei asigurate la momentul încheierii și care împreună alcătuiesc polița de asigurare.

Atât în România cât și în Republica Moldova, contractul de asigurare poate exista în format electronic în registrele asigurătorului, însă pentru opozabilitate față de asigurat este necesar înscrisul (tipărit sau în format electronic transmis clientului, conform legii privind semnătura electronică).

Privind comparativ, reglementările din România și Republica Moldova în materia asigurării de viață sunt în linii mari concordante. Acest lucru nu este surprinzător, având în vedere că ambele țări au surse de inspirație comune (vechiul Cod comercial și practica europeană), iar Republica Moldova urmărește armonizarea cu principiile UE.

Cunoașterea contractului de asigurare de viață este foarte importantă atât pentru asigurat ori beneficiar cât și pentru asigurator, cu atât mai mult cu cât există și posibilitatea economisirii alături de asigurare. Termenii contractuali sunt de esență pentru ca acest contract să fie dus până la capăt cu rezultatele scontate. Multiplele posibilități de reziliere arată odată în plus că acesta trebuie să fie foarte bine cunoscut înainte de a fi înșușit.

Rolul fiecărei părți din contract și modul cum acestea pot modifica rezultatul dorit de asigurat, a fost pe larg descris, în condițiile în care în ambele state analizate, situația este asemănătoare, poate și datorită faptului că îndrumările vin din aceeași direcție europeană.

„Nicio piață a asigurărilor nu se poate forma și dezvolta în afara unor reglementări foarte clare, a unor condiții de stabilitate financiară a societăților de asigurare, a unor

metode de supraveghere și control stricte și ferme, date de obligațiile pe care și le asumă acestea față de clienți. Datorită aspectului tranzitoriu al economiei, în general, este important ca reforma sistemului de asigurări să ia în considerare caracterul specific al țării și să fie bine adaptată la circumstanțele locale, fără a pierde din vedere principiile de bază. În plus, cadrul de reglementare și supraveghere trebuie să fie în continuă perfecționare pentru a face față schimbării condițiilor, percepțiilor și necesităților economice”[2].

„Asigurările de viață în Republica Moldova se află în dificilă perioadă de tranziție în care se revizuiesc toate principiile de funcționare a lor, până în cele mai amănunțite detalii. Problemele cu care se confruntă societățile de asigurare din Republica Moldova sunt:

- imperfecțiunea legislației Republicii Moldova în domeniul asigurărilor;
- lipsa unei baze statistice și informaționale perfecte;
- gradul înalt de sărăcie al populației;
- neîncrederea populației în asigurări;
- lipsa de specialiști de înaltă calificare și a tehnologiilor și tehnicii de prelucrare a datelor de înaltă performanță”[1].

Cu toate acestea, Republica Moldova face pași importanți și continuă procesul de armonizare a legislației naționale la acquis-ul european.

Atât în România, cât și în Republica Moldova, jurisprudența are ca scop asigurarea unui echilibru contractual și a protecției scopului pe care o asigurare de viață îl are, și anume oferirea siguranței financiare. Astfel, contractul de asigurare de viață a devenit un instrument juridic robust, al cărui conținut este bine definit din punct de vedere legal fiind considerat și o „plasă de siguranță” pentru cel care îl deține.

Ultimul capitol este dedicat efectelor juridice ale contractului în cea mai sensibilă situație: decesul persoanei asigurate. Sunt analizate condițiile de plată a indemnizației, procedurile de notificare și de dovedire a decesului, precum și drepturile beneficiarului. Se abordează și situațiile litigioase, cum ar fi excluderile de la plată (ex. suicidul în perioada de carență), fraudă sau conflictele între moștenitori și beneficiari. În final, se discută despre principiile etice și de echitate în interpretarea și aplicarea acestor contracte, în special în contextul protecției intereselor familiilor și a minorilor.

Analiza efectelor contractului de asigurare de viață în ipoteza decesului asiguratului relevă complexitatea raporturilor juridice generate de această instituție, situate la intersecția dintre dreptul civil, dreptul succesoral și legislația specifică asigurărilor. Din studiul efectuat în cadrul acestui capitol (categoriile de beneficiari, opozabilitatea

contractului, condițiile de anulare și reglementările naționale și internaționale) se pot formula câteva concluzii esențiale.

În primul rând, stabilirea beneficiarilor contractului de asigurare de viață constituie un element central al eficienței juridice a acestui instrument. Atât în România, cât și în Republica Moldova, legiuitorul recunoaște libertatea asiguratului de a desemna beneficiarii. Cu toate acestea, această libertate este condiționată de respectarea normelor imperative privind protecția moștenitorilor rezervatari. Astfel, beneficiarii desemnați prin contract au un drept propriu asupra indemnizației, distinct de masa succesorală, dar acest drept nu poate aduce atingere rezervei succesoriale, consacrată de legislația civilă. Această tensiune juridică între autonomia de voință a asiguratului și protecția moștenitorilor reglementați prin lege continuă să constituie o sursă de dezbateri doctrinare și jurisprudențiale.

În al doilea rând, compararea reglementărilor din diverse sisteme de drept internațional evidențiază abordări relativ unitare privind natura indemnizației de asigurare: în majoritatea jurisdicțiilor, aceasta se situează în afara masei succesoriale, fiind acordată direct beneficiarului. Totuși, diferențele apar în privința controlului exercitat de moștenitori asupra respectării dispozițiilor legale privind rezerva succesorală.

În al treilea rând, opozabilitatea contractului și forța obligatorie a clauzelor sale constituie un pilon fundamental al securității raporturilor juridice. Odată încheiat și executat în mod legal, contractul de asigurare de viață produce efecte față de terți, iar dreptul beneficiarului devine opozabil moștenitorilor, chiar și în absența acceptării explicite din partea acestora. Totuși, limitele acestui principiu se regăsesc în cazurile de anulare a contractului, atunci când moștenitorii demonstrează vicii de consimțământ sau încălcări flagrante ale normelor imperative.

În al patrulea rând, condițiile de anulare a contractului la cererea moștenitorilor legali confirmă importanța echilibrului dintre libertatea contractuală și protecția succesiunii. Anularea poate fi solicitată în situații determinate. În practica judiciară, aceste situații sunt rare și presupun un nivel probatoriu ridicat, însă ele ilustrează faptul că drepturile moștenitorilor nu sunt excluse în totalitate din sfera raporturilor generate de contract.

În al cincilea rând, reglementările europene privind asigurările de viață confirmă tendința de uniformizare a normelor, în special sub aspectul transparenței contractuale, al informării beneficiarilor și al protecției consumatorilor. România, ca stat membru,

transpune aceste norme în legislația internă, în timp ce Republica Moldova, deși nu este membră a Uniunii, preia treptat standardele europene în procesul de aliniere normativă.

Republica Moldova relevă un proces continuu de consolidare a cadrului legislativ privind asigurările de viață. Deși principiile fundamentale sunt similare cu cele din dreptul român, unele particularități derivă din influențele mixte – atât din dreptul continental european, cât și din adaptările la contextul național. O atenție specială este acordată protecției beneficiarilor și moștenitorilor prin mecanisme de supraveghere financiară și juridică, ceea ce sporește stabilitatea sistemului asigurărilor și încrederea publicului.

La nivelul Uniunii Europene, asigurările de viață sunt reglementate printr-un cadru normativ armonizat, orientat spre protecția contractanților și a beneficiarilor.

Încă din anii '90, UE a adoptat directive în domeniul asigurărilor de viață (așa-numitele Directive I, II și III privind asigurările de viață), stabilind standarde minime privind condițiile contractuale și informarea consumatorilor. Aceste directive au fost ulterior consolidate în Directiva 2002/83/CE[7] (cunoscută „A treia directivă privind asigurarea de viață”), iar în prezent principalele prevederi sunt incorporate în Directiva 2009/138/CE (Solvabilitate II)[8], aplicabilă din 2016.

Solvabilitate II urmărește nu doar cerințe prudențiale pentru societățile de asigurare, ci și protecția adecvată a contractanților și beneficiarilor. Astfel, se stipulează explicit că „principalul obiectiv al reglementării și supravegherii în asigurări este protecția adecvată a deținătorilor de polițe și a beneficiarilor”, termenul beneficiar fiind definit ca orice persoană îndreptățită la un drept în baza unui contract de asigurare.

Totodată, legislația aplicabilă la nivelul UE, interzice discriminarea ce poate apărea între beneficiari sau asigurați, discriminare pe criterii de gen. Astfel, începând cu data de 21 decembrie 2012, a fost eliminată excepția conform căreia primele și prestațiile de asigurare puteau fi diferite în funcție de sex. Acest lucru a fost implementat în urma Hotărârii CJUE în cauza Test-Achats (C-236/09, 2011)[5].

Pe lângă Solvabilitate II, un alt act esențial este Directiva (UE) 2016/97 privind distribuția de asigurări (IDD)[6], care a intrat în vigoare în 2018. În cadrul acestei directive sunt definite standardele de vânzare și intermediere a produselor de asigurare. Principalele elemente pe care se pune accentul în această directivă sunt:

- Evaluarea nevoilor pe care le are clientul, dar și a cerințelor acestuia;
- Transparența costurilor;
- Evitarea conflictului de interese.

La nivelul UE, supravegherea este făcută de către instituția înființată în 2011 și anume Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale (EIOPA). Scopul principal al acesteia este protejarea titularilor de polițe de asigurare[9].

Autoritatea elaborează ghiduri și standarde tehnice prin intermediul cărora se asigură că reglementările sunt aplicate la fel la nivelul întregii UE, toate statele membre aplicând aceleași norme în respectarea drepturilor asiguraților și a beneficiarilor.

Un aspect central al asigurărilor de viață este dreptul beneficiarului desemnat de a încasa indemnizația de asigurare la decesul asiguratului, în raport cu drepturile moștenitorilor legali ai acestuia. În dreptul civil, contractul de asigurare de viață este în principiu independent de succesiune: suma asigurată convenită beneficiarului nu face parte din masa succesorală a asiguratului decedat. Beneficiarul dobândește un drept propriu, derivat din contractul de asigurare, și nu o creanță succesorală. Cu alte cuvinte, indemnizația de asigurare se plătește direct beneficiarului desemnat, în temeiul contractului, fără a trece prin patrimoniul defunctului. În consecință, moștenitorii legali ai asiguratului nu au niciun drept asupra sumei asigurate, decât dacă ei înșiși sunt desemnați ca beneficiari prin polița de asigurare. Chiar și atunci, calitatea lor de beneficiari este independentă de calitatea de moștenitori legali – dreptul la indemnizație rezultă din contractul de asigurare, nu din legea succesorală.

Această separație oferă asigurării de viață un rol particular în planificarea succesorală. Polițele de viață sunt adesea folosite ca instrumente de transmitere a bunăstării către anumite persoane, în afara procedurii succesoriale obișnuite. De exemplu, o persoană poate încheia o asigurare de viață și desemna ca beneficiar un membru al familiei sau chiar pe cineva din afara familiei, asigurându-se că la decesul său acea persoană primește direct suma asigurată. În multe jurisdicții, acest mecanism permite ocolirea împărțirii succesoriale legale și evitarea unor formalități de succesiune, deoarece indemnizația nu intră în masa de partaj. Astfel, pentru cei care doresc să lase sume de bani unor persoane anume (inclusiv necăsătorite sau fără legături de rudenie), asigurarea de viață poate fi un vehicul eficient, fără riscul de a încălca rezerve succesoriale (cotitatea rezervată a moștenitorilor rezervari).

Totuși, în dreptul civil al unor state membre intervin limitări legate de protecția moștenitorilor rezervari. Deși, formal, suma de asigurare nu face parte din moștenire, prima de asigurare plătită și intenția liberărilor pot fi analizate ca liberalități (donații indirecte) către beneficiari. Jurisprudența italiană, de pildă, a stabilit că atunci când beneficiarul unei polițe de viață nu este o persoană față de care asiguratul avea obligații

legale de întreținere, contractul de asigurare *in favorem tertii* este prezumat a fi o liberalitate (donație) față de beneficiarul respectiv. În consecință, primele de asigurare plătite de asigurat se consideră donații către beneficiari, putând fi incluse fictiv în masa succesorală pentru a verifica respectarea rezervei succesoriale. Dacă prin această prismă se constată că sumele asigurate încalcă partea rezervată a moștenitorilor rezervatari (de exemplu, copii sau soț supraviețuitor), moștenitorii pot solicita reducțiunea dispoziției (adică limitarea indemnizației cuvenite beneficiarului până la concurența cotității disponibile). Așadar, dreptul moștenitorilor de a-și proteja rezerva succesorală poate, în anumite situații, să incită asupra beneficiilor unei asigurări de viață desemnate către terți. Această abordare există în dreptul intern al unor state (precum Italia, Franța ș.a.), dar nu este uniformă la nivel UE – depinde de reglementările naționale privind raportul dintre contractele de asigurare și masa succesorală.

La nivelul Uniunii Europene, problema coliziunii dintre drepturile beneficiarilor de asigurare și pretențiile moștenitorilor legali este abordată în special prin normele de drept internațional privat și de cooperare judiciară civilă. Regulamentul (UE) nr. 650/2012 privind succesiunile (aplicabil în majoritatea statelor membre) armonizează regulile de competență și lege aplicabilă în materie succesorală. Conform acestui regulament, succesiunea unei persoane este, de regulă, guvernată de legea statului unde defunctul își avea reședința obișnuită la deces (sau de legea națională, dacă defunctul a ales astfel). Legea succesorală unică astfel determinată va reglementa, printre altele: stabilirea beneficiarilor moștenirii și a cotelor lor succesoriale, existența și întinderea cotității disponibile și a rezervelor succesoriale, precum și eventuala obligație de raport sau reducere a liberalităților făcute de defunct în timpul vieții. În această din urmă categorie intră și donațiile sau avantajele patrimoniale acordate unor terți, care ar putea prejudicia drepturile moștenitorilor rezervatari. Dacă legea aplicabilă succesiunii prevede că primele plătite pentru o asigurare de viață în favoarea unui terț pot fi considerate donații indirecte și supuse reducțiunii, atunci moștenitorii pot solicita includerea acestor sume în calculul rezervei

În concluzie, contractul de asigurare de viață, în ipoteza decesului asiguratului, constituie un instrument juridic dual: pe de o parte, el răspunde nevoilor de protecție și securitate financiară ale familiei, iar pe de altă parte, generează implicații juridice complexe privind succesiunea, opozabilitatea și anularea sa. Din această perspectivă, instituția asigurării de viață nu poate fi analizată izolat, ci numai în strânsă legătură cu normele dreptului civil și succesoral.

Lucrarea se încheie cu **concluzii generale și recomandări.**

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

România și Republica Moldova împărtășesc o viziune comună în reglementarea contractului de asigurare de viață, derivată din principiile dreptului civil european și din necesitatea protecției asiguraților. În ambele sisteme, contractul de asigurare de viață este definit similar și urmărește același scop: protejarea intereselor financiare ale familiei și persoanelor dragi asiguratului, oferind totodată un mecanism juridic de transmitere a unui capital în afara procedurilor succesoriale obișnuite. Beneficiarii desemnați au drepturi certe și imediate asupra indemnizației, ceea ce conferă asigurării de viață un rol important în planificarea succesorală modernă. Moștenitorii legali sunt protejați prin faptul că, în lipsa altei indicații, ei devin beneficiari ai poliței, asigurându-se astfel că fondurile de asigurare ajung la familie. Diferențele dintre cele două țări sunt mai degrabă de nuanță și de tehnică legislativă – de exemplu, introducerea explicită în România a dreptului de denunțare în 20 de zile, ori enumerarea detaliată în Moldova a elementelor contractului în lege specială.

Tendința actuală în Republica Moldova este de armonizare cu practica europeană (din care România face parte), ceea ce înseamnă că eventualele mici decalaje (precum lipsa prevederii exprese a perioadei de reflecție sau adaptarea conceptelor de consimțământ al terțului asigurat) sunt în curs de acoperire prin noile acte normative și prin normele CNPF.

Cu toate acestea, piața asigurărilor este încă slab dezvoltată. Printre elementele lipsă care ar avea un impact important în dezvoltarea acesteia amintim: lipsa pensiilor private, a facilităților fiscale, dar și cultura de asigurare redusă.

„Pentru societățile de asigurări din Republica Moldova este prioritar să ofere produse și servicii de asigurare adecvate și accesibile la prețuri competitive, astfel încât acestea să fie înțelese și acceptate de către toți cei interesați. Aceasta implică dezvoltarea unor produse de asigurare care să răspundă nevoilor diverse ale clienților, de la asigurări de viață și sănătate, la asigurări de proprietăți și răspunderi civile. Flexibilitatea în personalizarea produselor de asigurare poate, de asemenea, crește atractivitatea acestora, adaptându-se la situațiile particulare ale fiecărui client”[13].

În continuare, regăsim o serie de propuneri generale ce au scopul de a moderniza și eficientiza mecanismele pieței de asigurări din Republica Moldova:

- 1) Introducerea de stimulente fiscale pentru a încuraja oamenii să contracteze polițe de asigurare de viață

2) Crearea unui fond de garantare a asiguraților, prin implicarea inteligenței artificiale, care să determine influențele în stabilirea acestui fond.

Similar cu Fondul de Garantare a Asiguraților (FGA) din România, acesta are scopul de a proteja persoanele asigurate sau beneficiarii polițelor în cazul în care compania de asigurări intră în insolabilitate. Totodată, putem menționa și posibilitatea transferării automate a portofoliului clientului către o altă societate de asigurări.

Prin intermediul acestor măsuri, persoanele asigurate nu vor pierde economiile pe care le-au realizat de-a lungul timpului și nici protecția pe care o au în cazul în care asiguratorul se confruntă cu probleme de natură financiară.

3) Dezvoltarea cadrului pentru pensiile private

4) Promovarea asigurărilor de viață de grup, prin implicarea algoritmilor în stabilirea societăților comerciale sau a companiilor care ar avea de câștigat și în ce măsură, o astfel de promovare

Această măsură are ca scop încurajarea angajatorilor de a oferi către salariații pe care îi au asigurări de viață fiind considerat un beneficiu extra-salarial. Oferirea unui preț mai bun în cazul contractării unui număr mai mare de polițe de viață poate contribui la creșterea numărului de persoane asigurate.

5) Educație financiară

Derularea campaniilor de informare și educare a populației cu privire la necesitatea și importanța asigurărilor de viață joacă de asemenea un rol important.

„Programele de educație financiară ar trebui să fie implementate la nivel național, cu accent pe explicarea conceptelor de bază ale asigurărilor, beneficiile acestora și modul de alegere a celor mai potrivite produse în funcție de nevoile individuale. Aceste programe pot include seminarii, workshop-uri, materiale informative online și offline, și parteneriate cu instituțiile de învățământ pentru a integra educația financiară în curriculum”[13].

6) Digitalizare

Nu în ultimul rând, pentru că ne aflăm într-o societate în continuă dezvoltare, digitalizarea proceselor din piața asigurărilor este imperios necesară. Aceste practici sporesc eficiența și accesibilitatea fiind atractive chiar și pentru generațiile mai tinere.

Totuși, dincolo de aspectele legate de armonizarea legislativă, esența contractului de asigurare de viață rămâne legată de destinația finală a indemnizației și de persoanele chemate să beneficieze de aceasta. În mod inevitabil, analiza efectelor juridice ale contractului de asigurare de viață în caz de deces al asiguratului conduce spre

problematica beneficiarilor și a moștenitorilor legali, întrucât aici se întâlnesc în mod direct interesele individuale, familiale și sociale.

Chiar dacă există diferențe notabile de reglementare între România, Republica Moldova și alte sisteme de drept, se conturează o tendință comună orientată spre consolidarea protecției beneficiarilor desemnați prin contractul de asigurare de viață. În ambele țări analizate, accentul cade pe recunoașterea caracterului special al dreptului beneficiarului, drept care nu se confundă cu cel succesoral clasic și care produce efecte proprii, independente de masa succesorală. Această abordare este consonantă cu tendințele internaționale, unde tot mai multe sisteme de drept acordă prioritate voinței asiguratului de a desemna beneficiari, consolidând astfel autonomia sa contractuală.

Cu toate acestea, nici în România, nici în Republica Moldova, această autonomie nu este absolută. Legiuitorul a considerat necesar să mențină un set de garanții minimale în favoarea moștenitorilor rezervatari, asigurând astfel protecția unei categorii vulnerabile de persoane care, prin efectul legii, nu pot fi înlăturate total de la moștenire. Această dublă dimensiune – protecția beneficiarului și garantarea moștenitorilor – constituie expresia echilibrului pe care ordinea juridică contemporană îl caută între principiul libertății de voință și imperativele succesorale de ordine publică.

În plan practic, această dublă protecție are multiple consecințe. Beneficiarul desemnat este pus la adăpost de eventuale dispute succesorale, dobândind un drept direct și imediat la indemnizație, ceea ce îi conferă securitate patrimonială. În același timp, moștenitorii legali, în special cei rezervatari, pot recurge la mecanisme juridice prin care să își valorifice drepturile încălcate, inclusiv prin acțiuni de reducere sau de anulare a contractului în situații limită. În felul acesta, contractul de asigurare de viață devine nu doar un instrument financiar, ci și unul de protecție juridică, capabil să echilibreze interese uneori divergente.

Pe fond, reglementările examinate confirmă rolul contractului de asigurare de viață ca instituție esențială în arhitectura juridică modernă. El asigură, în egală măsură, protecția persoanelor apropiate asiguratului și stabilitatea circuitului civil, oferind certitudine atât beneficiarilor desemnați, cât și moștenitorilor. Prin prisma acestei analize, contractul de asigurare de viață se dovedește a fi o instituție hibridă, aflată la confluența dintre dreptul obligațiilor și dreptul succesoral, ceea ce îi conferă o importanță deosebită în dinamica dreptului privat contemporan.

Astfel, putem afirma că dubla protecție reglementată – deopotrivă a beneficiarilor și a moștenitorilor – reprezintă un element definitoriu al modernității juridice. Ea

demonstrează că ordinea de drept, indiferent de specificul național, are capacitatea de a răspunde provocărilor sociale și economice actuale, păstrând în același timp respectul față de principiile fundamentale ale dreptului civil. În acest sens, contractul de asigurare de viață transcende simpla funcție de mecanism patrimonial și devine un veritabil instrument de echilibru între libertatea individuală și solidaritatea familială, între voința particulară și limitele impuse de lege.

Unicitatea lucrării de față este determinată de abordarea propriu-zisă a subiectului contractului de asigurare de viață, abordare ce îmbină analiza teoretică cu cea practică dintr-o perspectivă comparată a pieței României cu cea a Republicii Moldova. Cercetarea oferă un model de adaptare a mecanismelor internaționale la specificul piețelor naționale, evidențiind diferențele de reglementare, maturitate și percepție între România și Republica Moldova.

Din punct de vedere practic, lucrarea contribuie la:

- analiza comparativă a legislației naționale, europene și internaționale care reglementează piața asigurărilor de viață, cu propuneri de armonizare și modernizare;
- evidențierea avantajelor, dar și a limitărilor actuale pe care le prezintă cadrul legislativ din ambele state, raportat la directivele Uniunii Europene și practicile din piețele vest-europene;
- analiza oportunităților de dezvoltare a pieței de asigurări de viață în ambele state, prin identificarea potențialilor factori de creștere și prin adaptarea activităților societăților de asigurare la tehnologii moderne.

Astfel, unicitatea lucrării derivă nu doar din dimensiunea sa interdisciplinară, ci și din caracterul său comparativ și prospectiv, care oferă o perspectivă coerentă asupra convergenței piețelor de asigurare de viață din România și Republica Moldova cu standardele europene și internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. BURLACU, Tatiana. PIAȚA ASIGURĂRILOR DE VIAȚĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA. Academia de Studii Economice din Moldova, pag. 289-291. [online]. [vizitat la: 18 decembrie 2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/289-291.pdf.
2. CIBOTARU, Igor. Reglementarea activității de asigurare — premisa consolidării sistemului financiar al Republicii Moldova. [online]. Cahul (sau locul publicării, dacă e specificat): publicația Drept, economie și informatică, nr. 1 (14), 2008. [vizitat la: 9 decembrie 2024] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22.Reglementarea%20activitatii%20de%20asigurare_Premisa%20consolidarii%20sistemului%20financiar%20al%20RM.pdf.
3. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 6 iunie 2002, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82–86/661 din 22 iunie 2002, cu modificările și completările ulterioare (inclusiv prin Legea nr. 133 din 15 noiembrie 2018, în vigoare din 1 martie 2019).
4. Codul civil al României, Legea nr. 287 din 17 iulie 2009, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011, cu modificările și completările ulterioare.
5. Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Cauza C-236/09, Association Belge des Consommateurs Test-Achats ASBL și alții împotriva Conseil des ministres. Hotărârea din 1 martie 2011. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 130, 30 aprilie 2011, p. 2–3.
6. Directiva (UE) 2016/97 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 ianuarie 2016 privind distribuția în domeniul asigurărilor (IDD), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 26 din 2 februarie 2016.
7. Directiva 2002/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 noiembrie 2002 privind asigurările de viață. În: Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, L 345, 19 decembrie 2002, p. 1–51.
8. Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind activitățile de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 335 din 17 decembrie 2009.

9. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Misiune și responsabilități: protecția deținătorilor de polițe și a beneficiarilor [online] [vizitat la 3 mai 2025]. Disponibil la: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-insurance-and-occupational-pensions-authority-eiopa_ro.
10. Legea nr. 237 din 19 octombrie 2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 800 din 28 octombrie 2015.
11. Legea nr. 407 din 21 decembrie 2006 privind asigurările, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 36–38/141 din 16 martie 2007 (abrogată prin Legea nr. 92/2022).
12. Legea nr. 92 din 7 aprilie 2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 184–188/363 din 10 iunie 2022.
13. UNGUR, Cristina. Fortificarea sectorului de asigurări din Republica Moldova prin digitalizare. În: Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană [conferință, Chișinău, 16 mai 2024]. Chișinău: CEP USM, 2024, pp. 397–404. ISBN (pdf) 978-9975-62-779-5. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-397-404.pdf

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

A. Articole în reviste științifice, materiale ale comunicărilor științifice

1. **TUDOSE, Maricica**, *Legal features of contracts concluded by electronic means*, Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, Conference Session EU4JUST publication, ISBN 978-9975-62-798-6 24 oct. 2024. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/304-308_17.pdf
2. **TUDOSE, Maricica**, *Legal Mechanisms in the Case of Inheritances from Life Insurance Contracts*, European Integration -Realities and Perspectives. Proceedings, Legal and Administrative Sciences in the New Millennium, ISSN: 2067 –9211, pp. 39-43, 2023. <https://www.dp.univ-danubius.ro/index.php/EIRP/article/view/324/283>
3. **TUDOSE, Maricica**, *The Right of Legal Heirs Deriving from the Life Insurance Contract*, The Annals of “Dunarea de Jos” University of Galati. Legal Sciences. Fascicle XXVI, 6(1), pp. 229-238. <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/als/article/view/6049>
4. **TUDOSE, Maricica**. *Financial education, strategic activity in the development of the life insurance industry*. In: EU: Building links to Eastern Partnership Countries, Ed. Ediția 1, 15-16 martie 2023, Chișinău. Chișinău: 2023, Ediția 1, pp. 207-212. ISBN 978-9975-175-46-3. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/207-212_21.pdf
5. **TUDOSE, Maricica**. *Cross-border cooperation in heritage*. In: Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice, Ed. Ediția 7, 22 februarie 2022, Chișinău. Chișinău: Notograf Prim SRL, 2022, 7, pp. 284-287. ISBN 978-9975-84-164-1. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/284-287_23.pdf
6. **TUDOSE, Maricica**, ION, Carmen, PUȘCĂ, Corneliu-Andy. *Adopția și moștenirea în contextul integrării europene*. In: Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration: 4th International Conference, Ed. 4, 3-4 decembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: 2021, Ediția 4, Vol.2, pp. 76-79. ISBN 978-9975-3527-2-7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/76-79_42.pdf
7. BÎTCĂ Ion, **TUDOSE Maricica**, *Contractul de asigurare de viață, instrument de protecție financiară pentru moștenitori și dreptul acestora de a încasa indemnizația*, în Vector European, nr. 2, 2024, ISSN 2345-1106 E-ISSN 2587-358X, CZU 347.7, cat. B. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/215432.
8. **TUDOSE, M.**; ION, C.; GHEORGHITĂ, N. *The Impact of Artificial Intelligence in the Fields of Life Insurance, In Vitro Fertilization and Euthanasia*. Review of Law and Social Studies, 2025, Vol. 2, Nr. 1, pp. 193-204 ISSN 3061-2527. ISSN–L 3061-2527. Categ. A, SCOPUS. Disponibil la: <https://lssreview.adjuris.ro/articole/an2v1/18.pdf>
9. **TUDOSE M.**, C. ION, *European Certificate of Succession*, publicat în Jurnalul Danubian, Studii și Cercetare, Universitatea Internațională Danubius din Galați/Romania, Vol.11, nr.2(2021), pp. 184-190, ISSN 2284-5224, revista este indexată în baze internaționale (ex. DOAJ, ProQuest, EBSCO). Disponibil la: <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/JDSR/article/view/1276/1489>
10. ION C., COMAN V., **TUDOSE M.**, *Obtaining the judicial case certificate in the case of physical persons in the time of SARS-cov-2 pandemia*, în Culegerea de lucrări științifice bazate pe materialele celei de-a 4-a Conferințe Științifice și

Practice Internațională (30 noiembrie 2021). Izmail: RVV IDGU, 2021. 4 pagini. Disponibil la: https://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/30.11.21_osv.-innovacyi_.pdf

11. **TUĐOSE M.**, Ion C., *Marketing of the Insurance Contract in the Context of the Digitalization*, publicat în culegerea de lucrări științifice bazate pe materialele celei de-a 4-a Conferințe Științifice și Practice Internațională (30 noiembrie 2021). Izmail: RVV IDGU, 2021. 8 pagini. Disponibil la: https://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/30.11.21_osv.-innovacyi_.pdf

ADNOTARE

TUDOSE Maricica, „Contractul de asigurare de viață”, teză de doctorat în drept, Chișinău, 2025

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii și propuneri legislative, bibliografie din 101 titluri și 112 pagini de text de bază.

Cuvinte cheie: asigurare de viață, beneficiar, moștenitor, contract.

Domeniul de studiu: specialitatea: Drept civil.

Scopul tezei de doctorat constă în analiza regimului juridic al contractului de asigurare de viață, printr-o abordare comparativă în două spații juridice distincte, dar apropiate din punct de vedere cultural, lingvistic și istoric: România și Republica Moldova. Lucrarea își propune să evidențieze asemănările și diferențele existente între cele două sisteme, să identifice eventualele lacune legislative și să ofere soluții de interpretare și aplicare în practică.

Obiectivele: investigarea evoluției istorice a asigurărilor de viață în România și în Republica Moldova, pentru a înțelege fundamentele și influențele asupra reglementărilor actuale; clarificarea noțiunii și a naturii juridice a contractului de asigurare de viață, cu evidențierea particularităților față de alte tipuri de contracte; clasificarea tipurilor de asigurări și delimitarea asigurărilor de viață de celelalte forme de asigurări; analiza cerințelor de formă și conținut ale contractului, inclusiv aspectele legate de validitate, protecția consumatorului și rolul supravegherii financiare; compararea reglementărilor din România și Republica Moldova, pentru a identifica bune practici și eventuale neconcordanțe sau direcții de armonizare.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în abordarea comparativă a regimului juridic al contractului de asigurare de viață în România și Republica Moldova, o temă care, deși importantă în practică, este relativ puțin tratată în literatura de specialitate.

Problema științifică importantă soluționată prin cercetarea desfășurată constă în identificarea și clarificarea raportului juridic dintre contractul de asigurare de viață și moștenirea legală a asiguratului, în special în situațiile conflictuale generate de desemnarea beneficiarilor și de concurența acestora cu moștenitorii legali. Lucrarea propune soluții teoretice și practice pentru depășirea acestor neclarități.

Semnificația teoretică a lucrării constă în dezvoltarea doctrinei juridice în materia asigurărilor de viață, oferind o analiză integrată a efectelor contractului în caz de deces, prin corelarea instituțiilor de drept civil (contracte, succesiuni, obligații).

Valoarea aplicativă a lucrării este determinată de oferirea de soluții juridice și interpretative pentru diverse probleme legate de acest tip de contract. Prin aceasta, se dorește nu doar o contribuție la literatura de specialitate, ci și un sprijin real pentru profesioniștii din domeniu, fie că sunt juriști, consilieri financiari sau funcționari publici implicați în reglementarea și supravegherea pieței de asigurări.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute pot fi valorificate în elaborarea unor ghiduri practice sau standarde contractuale de bună practică, aplicabile societăților de asigurări, dar și beneficiarilor, în procesul de perfecționare a legislației din Republica Moldova, prin preluarea unor modele funcționale din dreptul românesc sau european și în cadrul programelor de formare profesională pentru juriști, notari, consultanți financiari sau specialiști în domeniul asigurărilor.

ANNOTATION

TUDOSE Maricica, "Life insurance contract", PhD thesis in law, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: introduction, four chapters, conclusions and legislative proposals, bibliography of 101 titles and 112 pages of basic text.

Keywords life insurance, beneficiary, heir, contract.

Field of study: specialty: Civil Law.

Aim is to analyze the legal regime of life insurance contracts through a comparative approach in two distinct legal spaces that are culturally, linguistically, and historically close: Romania and the Republic of Moldova. The paper aims to highlight the similarities and differences between the two systems, identify any legislative gaps, and offer solutions for interpretation and practical application.

Objectives: investigate the historical evolution of life insurance in Romania and the Republic of Moldova in order to understand the fundamentals and influences on current regulations; to clarify the concept and legal nature of life insurance contracts, highlighting their particularities compared to other types of contracts; classifying types of insurance and distinguishing life insurance from other forms of insurance; analyzing the formal and substantive requirements of the contract, including aspects related to validity, consumer protection, and the role of financial supervision; comparing regulations in Romania and the Republic of Moldova to identify best practices and possible inconsistencies or areas for harmonization.

The novelty and scholarly originality of the work consists of a comparative approach to the legal regime governing life insurance contracts in Romania and the Republic of Moldova, a topic which, although important in practice, is relatively little discussed in the specialist literature.

The **important scientific problem solved** by the research consists in identifying and clarifying the legal relationship between the life insurance contract and the legal inheritance of the insured, especially in conflict situations arising from the designation of beneficiaries and their competition with legal heirs. The paper proposes theoretical and practical solutions to overcome these ambiguities.

The **theoretical significance** of the work consists of developing legal doctrine in the field of life insurance, providing an integrated analysis of the effects of the contract in the event of death, by correlating civil law institutions (contracts, succession, obligations).

The **applied value** of the paper is determined by providing legal and interpretative solutions for various issues related to this type of contract. The aim is not only to contribute to the specialist literature, but also to provide real support to professionals in the field, whether they are lawyers, financial advisors, or public officials involved in the regulation and supervision of the insurance market.

Implementation of scientific results. The results obtained can be used in the development of practical guidelines or contractual standards of good practice, applicable to insurance companies, but also to beneficiaries, in the process of improving legislation in the Republic of Moldova, by adopting functional models from Romanian or European law and within the framework of professional training programs for lawyers, notaries, financial advisors, or insurance specialists.

АННОТАЦИЯ

ТУДОСЕ Маричица, «Договор страхования жизни», докторская диссертация по праву, Кишинев, 2025 г.

Структура диссертации: введение, четыре главы, выводы и законодательные предложения, библиография из 101 названия и 112 страниц основного текста.

Ключевые слова: страхование жизни, выгодоприобретатель, наследник, договор.

Область обучения: специальность: Гражданское право.

Цель работы – проанализировать правовой режим договоров страхования жизни с помощью сравнительного подхода в двух различных правовых пространствах, близких в культурном, языковом и историческом отношении: Румынии и Республике Молдова. В работе делается попытка выделить сходства и различия между двумя системами, выявить пробелы в законодательстве и предложить решения для толкования и практического применения.

Цели: изучить историческую эволюцию страхования жизни в Румынии и Республике Молдова с целью понимания основ и факторов, влияющих на действующее законодательство; разъяснить концепцию и правовую природу договоров страхования жизни, подчеркнув их особенности по сравнению с другими видами договоров; классифицировать виды страхования и отличить страхование жизни от других форм страхования; проанализировать формальные и материальные требования к договору, включая аспекты, связанные с действительностью, защитой прав потребителей и ролью финансового надзора; сравнить нормативные акты Румынии и Республики Молдова с целью выявления передовой практики и возможных несоответствий или областей, требующих гармонизации.

Новизна и научная оригинальность работы заключаются в сравнительном подходе к правовому режиму, регулирующему договоры страхования жизни в Румынии и Республике Молдова, теме, которая, хотя и важна на практике, относительно мало обсуждается в специализированной литературе.

Важная научная проблема, решенная в ходе исследования, заключается в выявлении и разъяснении правовых отношений между договором страхования жизни и законным наследованием застрахованного лица, особенно в конфликтных ситуациях, возникающих в связи с назначением бенефициаров и их конкуренцией с законными наследниками. В статье предлагаются теоретические и практические решения для преодоления этих неоднозначностей.

Теоретическая значимость работы заключается в развитии правовой доктрины в области страхования жизни, предоставлении комплексного анализа последствий договора в случае смерти путем сопоставления институтов гражданского права (договоры, наследование, обязательства).

Прикладная ценность работы определяется предоставлением правовых и интерпретационных решений по различным вопросам, связанным с этим типом договора. Цель состоит не только в том, чтобы внести вклад в специализированную литературу, но и оказать реальную поддержку профессионалам в этой области, будь то юристы, финансовые консультанты или государственные служащие, занимающиеся регулированием и надзором за рынком страхования.

Внедрение научных результатов. Полученные результаты могут быть использованы при разработке практических рекомендаций или договорных стандартов надлежащей практики, применимых к страховым компаниям, а также к

бенефициарам, в процессе совершенствования законодательства Республики Молдова путем принятия функциональных моделей из румынского или европейского права и в рамках программ профессиональной подготовки юристов, нотариусов, финансовых консультантов или специалистов в области страхования.

TUDOSE, MARICICA

CONTRACTUL DE ASIGURARE DE VIAȚĂ

SPECIALITATEA ȘTIINȚIFICĂ: DREPT CIVIL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 11.10.2025

Formatul hârtiei 60x841/16

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 25 ex

Coli de tipar - 1.94

Comanda nr. _____

Editura

Tipografia „Pulsul Pieții”

Str. Gh. Iablochin nr. 5, Chișinău